

Markovits Rodion (*Markovits Jakab*)

(15 iulie 1884, Kisgérce, Monarhia Austro-Ungară – ✪ 27 august 1948, Timișoara, România)

Scriitor și jurnalist de limba maghiară

S-a născut la Kisgérce (Gherța mică). Reb Jakov, bunicul lui, s-a stabilit în satul Gherța Mică și s-a căsătorit cu fiica singurei familii de evrei din așezare. József Markovits, tatăl lui, a studiat într-o ieșiva și a dobândit și cunoștințe de cultură generală. Fiind cel mai înstărit evreu din sat și cunoscător de carte, citea din Tora de Șabat și, la un moment dat, a devenit președintele comunității ortodoxe evreiești din satul Turț. Printre rudele familiei Markovits se numărau mai mulți rabini. Viața și creația lui Jakab Rodion (prenumele l-a adoptat de la Rodion Raskolnikov, eroul din romanul *Crimă și pedeapsă* de Dostoievski) au fost puternic influențate de trei elemente fundamentale: satul natal cu peisajul său geografic și etnografic; experiența sa de viață din prizonieratul rus cu greutăți și întorsături inimaginabile; atașamentul față de tradiția și religia evreiască cu componente sale esențiale - respectul pentru carte, spiritul rațional, bunătatea și umorul. (v. János Szekernyés în Bibliografie)

A urmat liceul la Satu Mare și a studiat dreptul la Târgu Mureș și Budapesta. În timpul studenției a publicat articole și nuvele. În ianuarie 1915 a fost înrolat în armata austro-ungară și a căzut prizonier în iunie 1916 în Rusia. A petrecut șapte ani în Siberia, unde a prestat o muncă foarte grea la Krasnoiarsk. În această perioadă a redactat *Szibériai Újság*, publicația în limba maghiară a prizonierilor din Krasnaia Recika.

În 1921, Rodion Markovits s-a stabilit în Satu Mare, practicând avocatura și publicând în presa maghiară interbelică: *Szamos* și *Keleti Újság*. În 1926 a publicat în ziarul *Keleti Újság* din Cluj un anunț prin care îi invita pe foștii prizonieri în Rusia să-și povestească trăirile. Mărturiile lor le-a folosit în redactarea volumului "Garnizoana din Siberia", subtitrat "roman-reportaj colectiv", care a apărut ca foileton în *Keleti Újság* între aprilie și august 1927. În 1928 a fost publicat în două volume. În doi ani a fost tradus în 14 țări și a devenit un best-seller internațional. Multe discuții s-au purtat asupra categorisirii operei - un roman documentar sau un reportaj colectiv - pentru că este un amestec de ficțiune, jurnal și document istoric. Valoarea sa literară a fost contestată de unii critici care i-au reproșat unilateralitatea relatării, stilul neîngrijit, compoziția confuză. Totuși, cartea a fost și rămâne expresia fascinantă a unei zguduitoare experiențe de război.

În romanul *Sánta farsang*, 1933 (tradus în română: *Câșlegi într-un picior*) regăsim amintiri din copilăria petrecută în sat, iar în volumul de nuvele *Reb Ancsli és más avasi zsidókról szóló széphistóriák*, 1941 (*Reb Ancsli și alte povestioare despre evreii din Oaș*, tradusă în română în anul 2014), un spirit și un stil foarte apropiate de literatura idiș.

Ca și alți scriitori din generația lui, de ex. Malraux, Shaw, Panait Istrati, André Gide, Markovits avea vederi de stânga, comuniste. La Timișoara era într-un grup de intelectuali de stânga precum poetul Endre Károly, poetul și scriitorul Robert Reiter (pseudonimul lui Franz Liebhard) sau artistul Julius Podlipnyi.

Rodion Markovits a continuat să publice articole la *Temesvári Hirlap* în anii postbelici, la Timișoara, și după război la *Szabad Szó* și în alte publicații. Timp de câțiva ani, Markovits a fost președintele Asociației Scriitorilor de Limbă Maghiară din Banat.

A murit subit, în timp ce dormea, în 27 august 1948 și este înmormântat în Cimitirul evreilor din Timișoara.

Uitată timp de vreo 15 ani după moartea lui, atenția editorilor s-a îndreptat, sporadic asupra operei lui Rodion Markovits. În 1965 a apărut o nouă ediție a cărții *Garnizoana din Siberia*, iar în 1970 un volum cu lucrările lui de publicistică, sub îngrijirea lui János Szekernyés. După Revoluția din 1989 interesul a reînviat. *Garnizoana din Siberia* s-a republicat în Editura Dacia, opera lui a fost inclusă într-o antologie comemorativă a scriitorilor din județul Satu Mare, povestirile sale *Reb Ancsil...* au fost traduse în română și publicate într-o ediție bilingvă. Casa familială a scriitorului din Gherța Mică a devenit Casa Memorială Rodion Markovits.

Publicații

- *Ismét találkozom Balthazárral* (nuvele, Satu Mare 1925)
- *Szibériai garnizon* (kollektív riportregény, Kv. 1927; ediție nouă în 1965, introducere de József Méliusz; Kv. 1981, introd. Kovács Nemere; Kriterion Könyvkiadó 2005, Szekernyés János előszavával)
- *Aranyvonat* (Budapesta, 1929; Kriterion, Kolozsvár, 2011; Kráter Műhely Egyes. 2012)
- *Sánta farsang* (Bp. 1933; București 1967)
- *Reb Áncsli és más avasi zsidókról szóló széphistóriák* (Timișoara 1939); *Reb Áncsli és más avasi zsidókról szóló széphistóriák/Reb Ancsli și alte povestioare despre evreimea Oașului* (trad. Felician Pop, Kriterion, Cluj, 2014.)
- *Páholyból* (Din lojă) (válogatott publicisztikai írások, Szekernyés János szerkesztésével és utószavával, 1970)

Bibliografie

Szekernyés János, Egy világsiker eredői, öszetevői és utórezgése

http://www.multesjovo.hu/hu/aitdownloadablefiles/download/aitfile/aitfile_id/1437/

Markovits Rodion în wikipedia

https://hu.wikipedia.org/wiki/Markovits_Rodion

http://www.diasporatm.ro/regi/upload/files/sz-r_Markovits-Rodion.pdf

Andrea Ghiță, Scriitorul Rodion Markovits a fost comemorat... (publicat în revista online Baabel)

<http://baabel.suprapus.ro/2013/09/andrea-ghita-scriitorul-rodion-markovits-a-fost-comemorat-de-satmareni/>